

Forord

Et af de centrale genstandsområder indenfor biblioteks- dokumentations- og informationsvidenskab (BDI) er vidensorganisation, der grundlæggende opfattes som det der vedrører registrering af bibliografiske enheder også kaldet dokumenter. Fokus er her lagt på de såkaldte deskriptive data, der omfatter data i normativ form, og analytiske dataelementer, der indeholder emnekategoriseringen (se f.eks. Lancaster 1998). De deskriptive data er karakteriseret ved at de fremgår af dokumentet. De er direkte og æselige, og er derfor ikke et resultat af et fortolkende intellekt. De analytiske data, er derimod fortolkede data. De er tildelt dokumentet i form af klassemærker eller emnedeskriptorer, og har til formål at vise hvad de pågældende dokumenter handler om. Det er naturligvis indlysende af denne fortolkende instans der indskydes imellem dokument og bruger, er problematisk, for hvem siger at brugeren har samme opfattelse af dokumentets genstandsområde som den indeksør der har foretaget emneanalysen. Det er ikke afgjort at de fokuserer på samme aspekter af dokumentet, og dokumentet kan berøre temaer der endnu ikke indgår i det videnskabelige fagsprog, begreber og erkendelser der endnu ikke har rodfæstet sig i det videnskabelige paradigme. Et andet mere udtalt problem er hvis

det kontrollerede vokabular indeksøren anvender ikke indeholder dækkende emnebegreber, så bliver indekseringen upræcis, vag og måske direkte misvisende. Det er med andre ord ikke så lige til at repræsentere dokumenters emner entydigt. De deskriptive data kan der gives regler for, således denne datatype fremstår ensartet og konsistent, men emneanalysen er til stadighed problematisk, og beror på indeksørens evne til at udtrække det væsentlige af et dokument, og det væsentlige bliver i dette tilfælde hvad indeksøren finder væsentligt, i forhold til en given målgruppe (Hjørland 1997).

Vidensorganisation opfattes således i ovenstående perspektiv som aspekter ved den bibliografiske post; egenskaber og funktioner ved data der indgår som elementer i dokumentrepræsentationen.

Men vidensorganisation må også anskues som en fortolkningsvidenskab, en videnskab hvor tekster/dokumenter repræsenteres igennem et generaliseret sprog og tegnsystem. Tekster identificeres i første omgang efter forfatter og titel, altså de deskriptive data, men organiseres herefter i emnegrupper (analytiske kategorisering). Hvad et dokument handler om har såle-

des med fortolkning at gøre. Og det er faktisk her informationsvidenskaben møder et af sine store problemer. Problemer der bunder i at teksten er løstrevet fra en afsender og en modtager. Dokumentet er blevet til et tegn på viden, et tegn på et ophavs mentale processer sprogliggjort og nedfældet i et dokument. Forfatteren har ingen indlydelse på teksten når den har forladt skrivebordet, og læseren har ikke mulighed for uddybende forklaringer.

Teksten skal derfor afkodes, og læses af et individ hvis tolkning hænges op på det forhåndenværende betydningsnetværk, en forforståelse. Dette indebærer at teksten sættes i relation til det læsende individs foreløbige viden, og dermed den måde læseren vælger at læse teksten på. Teksten er uden indlydelse på hvordan den bruges eller misbruges. Forfatteren er ikke present og kan ikke vejlede læseren i sin fortolkning af teksten. Alligevel er tolkningen af tekster ikke tilfældig. Den er bundet til en række kontekstuelle forhold som fastholder betydningsrummet for teksten. Dette er bestemt af den aktuelle kommunikative situation. En avisartikel er skrevet til en generel målgruppe der forventes at have det fornødne begrebsapparat og samfundsforståelse for at kunne forstå den skrevne tekst. På samme måde er det med en videnskabelige artikel. Den videnskabelige artikel henvender sig blot til en snævet afgrænset faglig kreds, og anvender det faglige sprog til at kommunikere videnskabelige resultater til fagfællesskabet. Fagfællesskabet er i dette tilfælde den sociale diskursive ramme der determinerer betydnings- og tolkningsrummet for den skrevne tekst.

En tredje opfattelse anskuer i lyset af ovennævnte vidensorganisation som et resultat af samfundets arbejdsdeling, her bliver en forståelse af disse samfundsmæssige og sociale mekanismer forudsætningen for at forstå vidensorganisationer. Sociale systemer i samfundet organiserer, håndterer, bruger og producerer information, med et bestemt formål for øje.

Genstandsområdet for vidensorganisation indbefatter således viden om hvordan viden organiseres i bibliografiske systemer, viden om hvordan viden indenfor

sociale grupperinger udtrykkes samt viden om hvordan: hvordan viden organiserer sig i samfundet.

Nærværende nummer af Biblioteksarbejde indeholder en samling af artikler forfattet af forskere indenfor eller tæt ved BDI, og perspektiverer begrebet vidensorganisation fra forskellige vinkler. Samlingens første artikel forfattet af Ph.D. stipendiat Jack Andersen (Danmarks Biblioteksskole) anskuer vidensorganisation i et medieteoretisk perspektiv og argumenterer for en bredere social og historisk fundering af vidensorganisationsbegrebet. Hovedtesen i artiklen er at det biblioteks- og informationsvidenskabelige vidensorganisationsbegreb er en del af en bredere social organisering af viden i samfundet, og at informations-systemers vidensrepræsentation og -organisation må ses i lyset af kommunikationsmåderne i samfundet.

Kasper Graarup, lektor ved Danmarks Biblioteksskole, belyser vidensorganisation ud fra begreberne kategorial versus situeret klassifikation, hvor førstnævnte synes at falde i den rationalistiske tænkningstradition, tager situeret klassifikation udgangspunkt i det der benævnes erfaringsområdets princip, og drager i sidstnævnte tilfælde paralleller til G. Lakoffs kognitive semantik, hvis teoridannelse må opfattes som et opgør med den rationalistiske tankegang. Som eksempel på kategorial klassifikation inddrages DK5 hvor repræsentationen af religionsvidenskab belyses og diskuteres.

Birger Hjørland, forskningsprofessor ved Danmarks Biblioteksskole, analyserer vidensorganisation ud fra et spørgsmål om hvorvidt bibliotekarer skal organisere al information på Internettet. Spørgsmål diskuteres i forhold til begreberne bibliografisk kontrol og dokumentrepræsentation. Vidensorganisation tematiseres endvidere ud fra ideen om universel bibliografisk kontrol overfor en mere organisk tilgang til vidensorganisation hvor fokus er på forskellige brugergrupper og deres informationsbehov. En central pointe er at vidensorganisation finder sted i mange forskellige professionelle kontekster, og denne vidensorganisation går forud for informationsvidenskabens organisationsprincipper.

Torkild Thellefsen, Ph.D. stipendiat ved Aalborg Universitet i humanistisk datalogi, men med en uddannelsesmæssig baggrund som Bibliotekar D.B. og cand.scient.bibl., tager udgangspunkt i C.S. Peirces pragmatiske semiotik, og introducerer på denne baggrund en teori og metode til semiotisk vidensorganisering (SKO). Artiklen er overvejende teoretisk, men anviser med praktiske eksempler fra Ergoterapi, hvordan teorien kan udmøntes i praksis.

Den sidste artikel i denne samling er forfattet af Anders Ørom, lektor ved Danmarks Biblioteksskole. Artiklens hovedspørgsmål er hvorvidt vidensorganisationen repræsenteret på kunstmuseer, i populærvidenskab, i klassifikationssystemer, i tesauri og billedindekseringssystemer forholder sig til den teoretiske og forskningsmæssige udvikling der har fundet sted indenfor domænet.. Artiklen behandler vidensorgani-

sation på tre artikulationsniveauer: 1) selve genstanden for kunstvidenskaben, dvs. kunstværkerne og deres organisering i udstillingssammenhæng, 2) litterære fremstillinger af kunstværker og organiseringen af denne samt 3) hvordan kunsten afspejles i det bibliografiske univers.

Nærværende temanummer anskuer og diskuterer således vidensorganisation i en bred kontekst, og de forskellige artikler forsøger at bidrage til videre diskussionen om de grundlæggende problemstillinger der er indlejret i informationsvidenskabens kerneområde.

Hjørland, B. (1997). Information seeking and subject representation. Westport, Conn., Greenwood Press.

Lancaster, F. W. (1998). Indexing and abstracting. London, Library Association Publishing.